

Komenský vykládá Komenského

Citáty Jana Amose Komenského

Epizoda 22 – Nový začátek

Jak na manželství

Řád v manželství:

1. Komu to věk a postavení dovolí, má se oženit a mít děti.
2. Budiž dbáno výběru, aby se nedovolovala nerovnost věku, postavy, zdraví. Neboť věnuje-li se dbalá péče plemenění koní, proč ne lidí? Zejména necht' se neuzavírá sňatek v nezralém věku, nýbrž až v plné tělesné i duševní síle, muži mezi dvacátým a třicátým rokem, panny mezi osmnáctým a čtyřicátým. Důvod této rady je: 1) aby měli více času připravit se k životním úkolům; 2) aby měli méně příležitosti k nerozvážným láskám; 3) aby byli způsobilí dávat život zdravému a silnému potomstvu. Například spartané měli ve zvyku uzavírat sňatky pozdě a do té doby otužovat mladé muže a panny prací. Manželé mají žít počestně a svému stavu přiměřeně, děti mají vychovávat ušlechtilé.

Obecná porada o nápravě věcí lidských III. 415

Základem symbiotiky je láska

Bůh nechtěl mít na světě člověka, nýbrž lidi. Nechtěl také, aby žili rozptýleně, každý ve svém obydlí, se svými zájmy a mravy, ale aby žili pospolitě pro dobro každého jednotlivce i společně dobro všech. Více lidí vytváří celek pomocí přátelství, smlouvy, sňatku, rodiny, královské vlády a jiných prostředků, jež zde budeme zkoumat. Základem symbiotiky je láska mezi manžely, rodiči a dětmi, bratry a sestrami, pokrevními i nepokrevními příbuznými i mezi známými. Celé lidstvo je totiž složeno z takových spojení buď blízkého nebo vzdáleného stupně. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 215*

Odkud pochází krása a skutečné potěšení

Všechno krásné, rozkošné a sladké – a je toho mnoho – ukazuje, že je někde pramen krásy a radosti, z něhož jsou tyto potůčky vyvedeny (Ž 16)... Všechny takové věci nás odkazují k Bohu, protože nám přinášejí nasycení (jestliže jich ale někdo užívá déle nebo silněji, působí nuda a omrzelost). Když nás totiž odhánějí, protože jsme jich syti, naše touha nemůže zůstat bez obsahu a hledá si vždy nějaké potěšení; ale všechny stvořené věci nás od sebe odhánějí – co je to jiného než věčné svědectví a volání všeho stvořeného: My nejsme to, co hledáš, ó člověče! *Obecná porada o nápravě věcí lidských I. 513*

V čem spočívá lidské štěstí

V životě smrtelníka však nelze dosáhnout nejvyšší blaženosti. I když totiž máme vše, nemáme věčnost. Kdo tedy usiluje o nejvyšší blaho v tomto životě nebo zde v ně doufá, zklame se i v naději, i v úsilí. O tomto blahu platí následující axiomy:

1. Nikdo nemůže žít blaženě, jestliže nežije dobře...
2. Nikdo nemůže žít blaženě, nechápe-li, co je životní dobro. Pojmová ujasněnost v rozumu plodí jas nadšení ve vůli i jas radosti při užívání života.

3. Dobře žít znamená dvakrát žít, protože člověk dobrých mravů žije i na tomto světě lépe než druzí a klade zde základy budoucího života, jemuž nikdy nemá být konce.
4. Ctnost je sama sobě tou nejkrásnější odměnou. Důvody: 1) Protože krása je především krásná sama pro sebe, i když se nikdo zvenku nedívá ani nechválí. 2) A poněvadž se člověk nemůže nedívat na sebe sama, přináší mu pocit jeho vnitřní harmonie tolik rozkoše, kolik mu žádná vnější věc nemůže způsobit. 3) Protože Bůh všechno dobro odplácí, nutně musí odměnit lásku k ctnosti, aby se nakonec přece jen ukázalo, že ctnost je ta jediná cesta k blaženosti.

Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 248

Láska je vždy dobrovolná

Dát se uchvátit láskou ke krásným věcem je přirozené, ale přesto, nutíš-li někoho k lásce, k něčemu, co nechce, byť by to bylo i to nejkrásnější, vzbudíš místo lásky nenávisť. Láska odmítá to, co jí bylo rozkázáno, třeba i krásu. Láska je záležitost dobrovolná. *Obecná porada o nápravě věcí lidských I. 532*

Každý má svůj úkol

V každém větším společenství je také rozumné rozlišovat různé stavy a jejich úkoly, jak to ukazuje Ex 18,25. Je totiž třeba se postarat o to: 1. aby nikdo ve společenství nebyl nečinný, pokud je naživu a je jeho příslušníkem; 2. aby každý měl svůj přidělený úkol. Malé i větší děti mají pilně cvičit a zvykat si na práci, mladí mají pracovat, starší radit a zestárlí k tomu připojit modlitby...

A i když se větve stromu rozpínají a vzdalují se od sebe (stejně jako žíly v těle), přece to příroda zařídila tak, že všechno bez přerušení neoddělitelně souvisí se svými prameny. Stejně tak člověk, který je ostatním postaven do čela, aby jim vládl, se musí vystříhat třenic s některými z těch, jež má pod sebou. Ti sice mezi sebou mohou mít neshody, aniž utrpí újmu, pokud se shodnou v hlavě (příkladem toho je papežství), ale je-li nesvornost v hlavě, pak je v sázce neporušenost celého těla a je třeba se obávat jisté pohromy.

Ať si tedy nikdo netroufá mít moc nad jinými, pokud se nenaučil rozumem řídit sebe a své záležitosti. Dovést správně ovládat jednoho člověka nebo alespoň sebe sama, stejně jako spravovat rodinu, školu, církev, království, je součástí téhož umění. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 229*

Každý je důležitý a má stát na svém místě

Dokonalost vlády nad lidskou přirozeností (neboli mravního světa) spočívá v dokonalém občanském míru a klidu.

To si vyžaduje trojí. 1. neznepokojoval sama sebe; 2. neznepokojoval kvůli sobě své okolí; 3. nenechat se kvůli ničemu znepokojoval jinými. Je třeba spokojit se se svým údělem. Ať už byl člověk určen pro jakékoli místo, úřad nebo hodnost, má na něm setrvat a činit to, co je třeba činit. Je pro obec stejně užitečný na tom nejnižším stupínku jako na tom nejvyšším. Tak je tomu s kameny a dřevy v budovách. Ať jsou uloženy v základech, ve stěně nebo na střeše, vpředu nebo vzadu, mají stejný význam. Stejně tak u stromu ta část, jíž bylo přikázáno setrvat v kořeni, tam také setravává, ta část, jíž bylo přikázáno vyrůst do kmene, tam i vyrostla, a ta, která měla vystoupit až do listů, tam vystoupí. A to, co bylo učiněno plodem, nezávidí listu, a ani kůra nezávidí dřevu. Jestliže lidé od tohoto vzoru ustupují a vzájemně se nad sebe povyšují, brzy dojde k porušení klidu a následují

různice, stranická řevnivost a války, což má za následek pohromy a zkázu. *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 242–243*

Citáty jsou vybrány z těchto knih Jana Amose Komenského a vztahují se vždy k obsahu jednotlivých dílů animovaného seriálu:

KOMENSKÝ, J. A. *Obecná porada o nápravě věcí lidských, I., II., III.*, Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*, Žandov: Nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

KOMENSKÝ, J. A. *Unum Necessarium - Jedno nezbytné*, Praha: Nakladatelství Kalich, 1999.

KOMENSKÝ, J. A. *Předehra pansofie, Objasnění pansofických pokusů*, Praha: Nakladatelství Academia, 2010

KOMENSKÝ, J. A. *Didactica*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 11, Praha: Nakladatelství Academia, 1973

KOMENSKÝ, J. A. *Epistula ad Montanum*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 1, Praha: Nakladatelství Academia, 1969

Odkazy u citátů z Obecné porady o nápravě lidských jsou ve formátu svazek (římskými číslicemi) a číslo stránky.

ČESKÉ STUDNY

